

“Orman Mühendisliği, Orman Endüstri Mühendisliği ve Ağaç İşleri Endüstri Mühendisliği Hakkında Kanun”a İlişkin Görüş

Oldukça uzun bir süreç sonucunda Orman Mühendisleri Odası ve Orman Fakültelerinin sağladığı destekler ışığında Çevre ve Orman Bakanlığı'nca hazırlanarak Bakanlar Kurulu'nca TBMM'ne arzı kararlaştırılan **“Orman Mühendisliği , Orman Endüstri Mühendisliği ve Ağaç İşleri Endüstri Mühendisliği Hakkında Kanun Tasarısı”** TBMM'nin 29/06/2006 tarih, 122. birleşiminde 5531 sayılı yasa olarak oybirliği ile kabul edilmiş ve 7/7/2006 tarihinde Sayın Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet SEZER tarafından imzalanarak yürürlüğe girmiştir.

Başta su ve toprak olmak üzere geniş doğal kaynaklara sahip olan Ülkemiz için; bu kaynakların korunması, işletilmesi, geliştirilmesi ve gelecek kuşaklara daha iyi koşullarla aktarılması yaşamsal öneme sahiptir. 20/6/1933 tarih ve 2291 sayılı Kanun ile Cumhuriyet döneminin ilk yüksekokullarından birisi olan Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü'nün kurulması; Devlet örgütü içerisinde ziraat ve hayvancılığın geliştirilmesine, toprak ve suyun korunmasına, yönetilmesine ve verimli olarak işletilmesine yönelik idari yapılanmanın kurulması; 3116 ve 4785 sayılı Kanun ile ormanlarda devlet mülkiyetine, devlet yönetimine ve devlet orman işletmeciliğine geçilmesi; ormancılık hizmetlerinin siyasal baskılardan uzak, bilimsel ve teknik gerekler doğrultusunda yürütülmesi için 3204 sayılı Kanun'la katma bütçeli ve döner sermayeli, kamu tüzel kişiliğine sahip bir genel müdürlüğün (Orman Genel Müdürlüğü) kurulması; 11/5/1939 tarihinde 3458 sayılı Mühendislik ve Mimarlık Hakkında Kanun ile, biri mimarlık olmak üzere oniki mühendislik dalı arasında Ziraat ve Orman Mühendislik dallarının yer alması tesadüf değildir.

Mühendislik alanında işbölümü geliştikçe mühendislik türleri artmaya başlamış ve bunların görev alanlarının belirlenmesi ve mühendislik işlerinin bir düzene bağlanması için 27/1/1954 tarihinde 6235 sayılı “Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanunu” kabul edilmiştir. Bu kanunun hemen akabinde 15/2/1954 tarih, 6269 sayılı “Kimyagerlik ve Kimya Mühendisliği Hakkında Kanun”, 6/5/1960 tarih, 7472 sayılı “Ziraat Yüksek Mühendisliği Hakkında Kanun” kabul edilerek farklı mühendislik dallarının yetki, sorumluluk ve görev alanları belirlenmeye başlanmıştır.

Orman Mühendisliği mesleği 150 yıllık bir geçmişe sahiptir. İlk orman mektebi 1857 yılında Fransız ormancılar desteğinde kurulmuştur. Tanzimat döneminin birkaç mühendislik okulu yanında Halkalı Ziraat Mektebi ile Orman Mektebi de yer almaktadır. Bu iki yüksekokul bir dönem için birleştirilmiş, 1911 yılında Orman Mektebi Ali'sine dönüşen Orman Mektebi 1933 yılında kurulan Yüksek Ziraat Enstitüsü'ne bağlanmış ve 1948 yılında Enstitü'den ayrılarak İstanbul Üniversitesi içinde Orman Fakültesi olarak yerini almıştır. Daha sonra Karadeniz Teknik Üniversitesi bünyesinde ikinci bir fakülte açılmış, bunu diğerleri izlemiştir. Günümüzde dokuz Orman Fakültesi mevcuttur ve bunlar her yıl yüzlerce mezun vermektedir.

Yukarıda açıklanan gelişmelerin yanında, zaman içerisinde **Orman Mühendislerinin** görevleri de artmış ve sorumluluk alanları genişlemiştir. Bugün için orman rejimi içindeki alanlar Ülke yüzeyinin %27'sini kaplamaktadır. 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu, 4122 sayılı Milli Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Seferberlik Kanunu, 4342 sayılı Mer'a Kanunu ve 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu'nun orman idaresine ve ağırlıklı olarak orman mühendislerine yüklediği görev ve sorumluluklar düşünüldüğünde; hem "ormancılık" mesleğinin içinde kalan yetki ve sorumlulukların çok büyük bir çeşitlenme gösterdiği, hem de **Orman Mühendislerinin** görev alanının hemen hemen Ülkemizin tamamını kapsadığı görülmektedir. Türkiye'nin taraf olduğu, çevrenin ve doğal kaynakların, özellikle flora ve faunanın korunmasına ve ticaretine ilişkin uluslararası sözleşmeler de **Orman Mühendislerinin** görevlerini çoğaltmakta ve sorumluluk alanlarını genişletmektedir.

Esasen yüzyıllardır doğal dengelerin devamlılığına, korumaya ve bütüncül yaklaşıma özen gösteren ormancılık mesleğinde, toplumsal, ekonomik, teknik ve kültürel yeni koşulların paralelinde bazı kavramların öne çıktığı dikkat çekmektedir. Bugün, sürdürülebilirlik, çok yönlü yararlanma, ekosistem yönetimi, üstün kamu yararı ve orman kaynakları terimleri öne çıkmıştır. Bu terimlerin her biri esasen yüzyıllardır bu mesleğin kavram ve değerleri arasında yer almıştır. Örneğin, ormanın içerdiği tüm öğelerin birlikte "ortak yaşam" (biyosenose) olarak ele alınması gereği mesleğin ilk öğretilen kavramlarından biridir. Bugün Ekosistem olarak kullanılan terim, odun hammaddesi ağırlıklı orman tanımının, başka deyişle nitelikli ağaçların oluşturduğu sistemleri temel alan yaklaşımın geri plana düşmesi sonucunu vermiştir. Dolayısıyla bu, ticari nitelikli ağaç içermeyen, ancak orman rejimi içinde olan ekosistemlerin yönetilmesinin önemini ortaya çıkartmıştır. Ne var ki, "ekosistem yönetimi"nin öne çıkması ve ağırlık kazanması; örneğin, Avrupa ve Amerika Birleşik Devletleri için de son dönemin bir olgudur. Zira kavramların ve terimlerin ön plana geçmesi bir darboğazın ve bazı taleplerin ağırlık kazanmış olmasının göstergesidir. Ekosistem yaklaşımı sadece bitkisel öğelerin değil, fauna öğelerinin, mikroorganizmaların, akar suların, sulak alanların, orman içi ve bitişiği meraların bir bütün olarak algılanmasını gerektirmektedir. Bu durum, ekosistemi tüm çıktılarını dikkate alarak, yani sistemin tüm işlevlerini ele alarak yönetmek anlamına gelmektedir. Ekosistem teriminin öne çıkmasının 1992 Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Zirvesiyle de ileri ölçüde ilişkisi olmuştur.

Bir Ormancılık eğitim kurumunun tanıtımında ifade edildiği gibi "Ormancılık kırsal alanlardan çok yönlü mal ve hizmet elde etmek üzere sistem ve kolaylık tasarımı yapan tek mühendislik alanıdır" (ABD State University of New York, College of Forestry). Bir bilim adamı da "Ormancılık, orman alanları ve beraberinde bulunan doğal kaynakların, bir bütün olarak ya da kısmen benzer amaçlarla yönetilen diğer alanların, insanların refahı doğrultusunda kullanımı ve yönetimidir" şeklinde tanım yapmıştır (A. Van Maaren). Örneğin Fransa'da ormancılık mesleğinin eğitimi XIX. Yüzyıl başında, orman, su ve kır mühendisliği kapsamında başlamıştır ve bu yaklaşım halen sürmektedir.

Bazı terimlerin ve ilkelerin öne çıkması ülkemizde de hem eğitsel, hem idari anlamda sonuç vermiştir. Bugün ormancılık eğitimi, doğal kaynaklarla ilgili tüm eğitimlerden ve mesleklerden çok daha fazla sosyal, ekonomik, politik, hukuki, işletmecilik, kırsal kalkınma, planlama içeriğine ve oranına sahip, başka bir deyişle çok boyutluluğun ve kaynak yönetiminin zorunlu kıldığı bir yapı kazanmıştır. Öte yandan ormancılık, biyolojik ve ekolojik kapsamlı dersler itibariyle de, doğal kaynaklarla ilgili hiçbir meslekle kıyas edilemeyecek ağırlıkta bir eğitim içeriğe sahiptir. Doğal olarak bu durumun görülebilmesi ve anlaşılabilmesi için orman fakültelerinin ders programını ve içeriklerini iyi incelemiş bulunmak gereklidir.

Ormancılık, aynı zamanda Türkiye’de, bazıları XIX. Yüzyıldan, bazıları XX. Yüzyıldan başlayan ve koruma, kullanma ve geliştirme işlevlerine ilişkin kurumlara, kuruluşlara, dolayısıyla idari deneyime sahip; başka bir deyişle bakanlık, genel müdürlük, daire başkanlığı ve sivil örgütler kurmuş olan, bugün düşünölmeye başlanan işlevleri ilk tanımlamış olan ve ilk idari yapısını kurmuş olan sektör durumundadır.

Bugün ormancılığın kapsamı ve çok boyutluluğu incelendiğinde Uluslararası Ormancılık Araştırma Enstitüleri Birliği (International Union of Forestry Research Organization: IUFRO) tam bir fikir vermektedir. IUFRO’nun ormancılık disiplinleri sistematüğinde 8 Bölüm, 65 Başlık ve 201 Alt Başlıkta mesleğın kapsamı ifadesini bulmaktadır. Bu kapsamda yalnızca “Orman ve Çevre” bölümünden bazı kısıtlı başlıkları, yani disiplinleri vermek mümkündür. Bunlardan bazıları peyzaj ekolojisi, orman alanlarında atık dönüşümü, toprak ve doku çözümlenmeleri, çevre ve etkileri, orman hidrolojisi, erozyon kontrolü, yaban hayatı ve habitatlar, yaban hayatı yönetimi, biyolojik çeşitlilik olarak sayılabilir. Başka bölümden bir başka örnek ise “kent ormancılığı”dır. Çok çeşitli olduğu açık olan bu başlıklar aynı zamanda ders başlıklarını ve alt başlıklarını teşkil etmektedir.

“Orman Mühendisliğı, Orman Endüstri Mühendisliğı ve Ağaç İşleri Endüstri Mühendisliğı Hakkında Kanun” her şeyden önce mesleğın yetki ve sorumluluk alanlarını, çok disiplinli özelliğini tam olarak ifade etme açısından önem taşımaktadır.

Bu konuda önemli olan noktalardan biri de, ormancılık meslek alanına daha önceki dönemde başlayan ve giderek artan tecavüzlerdir. Örneğın “Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu”, hiçbir ayırım yapmadan orman toprakları dahil, tüm toprakların sınıflandırılmasını, belirlenmesini, arazi kullanım planlarının yapılmasını ve toprak koruma projelerinin yapımını ve sorumluluğunu ziraat mühendislerine vermiştir. “Zirai Mücadele ve Zirai Karantina Kanunu” na ait uygulamalar da, orman ekosistemlerinin içerdiği bitkiler ayırımı yapılmaksızın, yine zirai örgütlere ve ziraatçılara bırakılmıştır. Bunların açık nedeni, **Orman Mühendislerinin** yetki ve sorumluluklarının yasa yoluyla tanımlanmamış olmasıdır.

Bir başka önemli nokta, yukarıdaki ormancılık tanımlarından da görüldüğü gibi mesleğın etkinliklerinin sadece orman rejiminin sınırları içerisinde değil, bilgi ve becerilerin eyleme dönüşmesi gerektiğı diğer coğrafyalara da yayılması zorunluluğudur. Bunun en önemli örneğı Çiftlik Ormancılığı ve Sosyal Ormancılık olsa gerektir. Bu etkinliklere başka örnekler olarak, Su Üretimi, Havza Yönetimi, Yaban Hayatı, Sel ve Taşkın Kontrolü, Erozyon Kontrolü, Ağaçlandırma, Bitkilendirme, Endüstriyel ormancılık sayılabilir.

Yukarıda açıklanan gelişmelere rağmen son 25 yıldır uygulanan tasarruf tedbirleri nedeniyle 1983 yılından itibaren kadro kısıtlamasına gidilmesi, hemen tamamen devlet tarafından istihdam edilen orman mühendislerinin giderek işsiz kalmasına neden olmuştur. Halbuki Çevre ve Orman Bakanlığı'nın orman mühendisi açığı % 30-40 dolayındadır. Bu durum, Orman İdaresini, **Orman Mühendislerinin** göreceği işleri hizmet alımı yoluyla karşılamaya yönelmektedir. Hal böyle olunca durum kontrolden çıkmakta, ehil **Orman Mühendislerince** yapılması gereken hizmetler ilgisiz kişiler tarafından yapılmaktadır. Bu durum önemli ölçüde kaynak ve zaman israfına yol açmaktadır. Ormancılık yatırımlarının boyutları düşünüldüğünde, bu konunun toplumun genel yararı bakımından ne denli önemli olduğu kolayca anlaşılabilir. **Orman Mühendisleri** gerçekleştirilen düzenlemeyle, kendi bürolarında yetki ve sorumluluklarına uygun hizmet üretme olanağına kavuşacaklardır. Ayrıca mesleğin içerdiği boyutlar daha açık olarak görüldüğü için, atama ve yükseltmeler daha büyük bir ciddiyetle gerçekleştirilecektir.

Zira yukarıda açıklanan haliyle "ormancılık" terimiyle karşılanmaya çalışılan meslek, aslında birçok alt mesleği olan ve bunlardan birinde uzmanlaşılması gereken bir bileşik alanı temsil etmektedir. Yetki yasası, bu alt meslekleri, yani boyutları, bunun yanında iş bölümünü ve uzmanlıkları işaret eden ve teşvik eden bir role sahiptir.

Öylece meslek, formasyon tanımı yapılmış ve mesleki niteliği tanınır olan, dolayısıyla ülke içinde ve dışında çalışabilme ve rekabet edebilme gücüne sahip bir meslek statüsüne kavuşmuş olacaktır. Bu husus Ulusal Programda öngörülen, kişilerin serbest dolaşımı bölümünde yer alan ve mesleki niteliklerin karşılıklı tanınmasının şartı olan "düzenlenmiş meslekler" statüsüne kavuşulması anlamını taşımaktadır.

Yürüttüğü görevlerin kamu yararı anlamı taşıdığı tarihsel süreçte de, bugün de haklı olarak ifade edilen ormancılık, bu özelliği yönünden pek çok meslekten ayrılmaktadır. Dolayısıyla meslek etiğinin daha çok önem kazandığı bir alan durumundadır. Yetki ve sorumlulukların belirli hale gelmesi, sağlıklı bir meslek etiği oluşturma ve uygulama açısından da bir imkan vermektedir.

Yetki yasalarının sağladığı en önemli avantajlardan biri kuşkusuz verimlilik artışıdır. Yetki yasasının bulunmadığı dönemlerde, eğitimi yetersiz olan ve ehil orman mühendisi dışındaki meslek mensuplarınca yürütülen pek çok görev, gerçek sorumlular tarafından yerine getirileceğinden kişisel, toplumsal ve kurumsal verimlilik artışı elde edilebilecektir. Ayrıca etik kurallar ve sertifikalı mühendislik statüleri de oluşturulabileceği için verimlilikte ileri adımlar atılabilecektir.

Aynı durum **Orman Endüstri Mühendisleri ve Ağaç İşleri Endüstri Mühendisleri** için de geçerlidir. Bu alanda da uluslararası gelişmeler ve düzenlemeler bulunduğu gibi, odun ve odun türevlerine dayalı endüstri hızla gelişmektedir. Bu meslek mensupları, Orman Ürünleri Sanayii Genel Müdürlüğü(ORÜS)'nün KİT statüsüne geçirilip özelleştirilmesinden sonra tamamen özel sektör tarafından istihdam edilmektedir.

Düzenleme ile, Türkiye orman ürünleri ve mobilya endüstrilerinde potansiyel gelişim olanakları ve ihtiyaç duyulacak mesleki teknik eleman ihtiyacı zamanında öngörülerek, 1972 yılından bu yana eğitimi sürdürülen **Orman Endüstri Mühendisliği** yasal bir tanım kazanacaktır. Bugün 150 yıllık ormancılık eğitiminin desteğiyle çok önemli bir boyut kazanan **Orman Endüstri Mühendisliği**, Türkiye orman ürünleri sanayiinin gelişiminde, çeşitlenmesinde, dışsatımında ve orman kaynaklarının akılcı tahsisinde önemli bir işleve sahiptir. Bu etkinin yaygınlaşması ve derinleşmesi ancak yasal dayanakları olan bir mühendislik tanımı ile mümkündür.

Türkiye orman ürünleri ve mobilya endüstrisi genel imalat sanayii içerisinde en hızlı gelişen 5 endüstri dalı arasında yer almakta ve toplam istihdama % 8 gibi önemli düzeyde bir katkı sağlamaktadır. Ancak sektörün bu dinamik yapısına karşın gelişen AB ilişkileri ve yoğunlaşan uluslar arası rekabet karşısında, ileri teknolojiyi yeterince etkin kullanamama, kapasite kullanım düzeyinde yetersizlik, artan kalite ve standardizasyon ihtiyacı gibi çok önemli ve rekabet yetersizliği yaratacak sorunları bulunmaktadır. Bu çerçevede gerek teknolojinin daha etkin kullanımı ve gerekse verimlilik ve kalite uğraşında ülkemizin elinde bulundurduğu en önemli avantajlardan biri iyi işleyen **Orman Endüstri Mühendisliği** eğitiminin varlığıdır. Dolayısıyla, mesleğin tanımının, yetki ve sorumluluk alanlarının yasa ile belirlenmiş olması, haksız rekabet sorununun önlenmesinde büyük bir role sahiptir. **Orman Endüstri Mühendislerinin** istihdam düzeyinin artmasının, geçmişte ORÜS kurumundaki verilerle ortaya konulduğu gibi, işletmelerin daha verimli çalışmalarında ve kalite düzeylerinin yükseltilmesinde önemli bir faktör olacaktır.

Bu sektörün dünyadaki cirosu yıllık 250 milyar dolar civarında olup, ülkemizde de kayıt dışı olanlarla birlikte bu düzey 4,5 milyar doları bulmaktadır. Buna paralel olarak, odun hammaddesinden çeşitli işlemlerle yarı mamul, mobilya vb. üretimi yapan işletmelerdeki iş ve hizmetleri yapan **Orman Endüstri Mühendislerine** de talep artmaktadır.

Ancak, ağırlığı fazla olan orman ürünleri ve mobilya sektöründeki küçük ölçekli işletmelerde **Orman Endüstri Mühendisi** işlendirmesi yok denecek kadar az iken, orta ölçekli işletmelerde bunun %30'larda olduğu görülmektedir. Büyük ölçekli işletmelerde mühendis çalıştırma oranının daha yüksek olmasına karşın yine de yetersizlik bulunmaktadır. Orman ürünleri işletmelerinin yeterli sayıda **Orman Endüstri Mühendisi** çalıştırmaları halinde istihdam sorunu büyük ölçüde azalacak, ayrıca daha az kayıpla, daha kaliteli üretim gerçekleştirilecektir.

Sonuç olarak gelişmeye açık, potansiyel güç oluşturulabilecek, ancak heterojen bir yapıya sahip olan Türkiye Orman Ürünleri ve Mobilya Sektörünün uluslararası yerinin yükseltilebilmesi, ürün çeşidinin artırılması, kalite standartları ve katma değeri yüksek ürünlere yönelmesi, küçük ölçekli işletme yapısından, bilgi tabanı yüksek, teknolojik yapısı gelişmiş, esnek üretim yapan işletmelere geçilmesi **Orman Endüstri Mühendislerine** gereksinimi arttıracaktır.

Düzenleme, yeni uzmanlık alanlarının eğitsel ve mesleki planda yer bulmasını teşvik anlamını da taşımaktadır. Yetki bağlamında net olarak gözle görülebilir hale gelen görev alanları, mesleğin eğitsel boyutları olarak şekillendirilip yeni seçimlik ders, dal, bölüm, lisans üstü eğitim programlarına yansıtılabilecektir.

Yukarıda belirtilen ve TBMM genel kurulunda oybirliği ile kabul edilen 5531 sayılı Kanun işte bu olumlulukların gerçekleştirilmesini sağlayacak hukuki dayanak olmaktadır. Bu Kanun ile herhangi bir meslek alanına müdahale edilmesi söz konusu değildir. Sadece 150 yıllık bir mesleğin bilinen faaliyet alanları sayılarak orman mühendislerine özgülenmektedir. Bu nedenle söz konusu Kanunun hazırlanmasında katkıda bulunan tüm kişi ve kuruluşlara ve bu bağlamda Orman Mühendisleri Odasına, Tasarı'ya sahip çıkarak TBMM'ne arz edilmesini sağlayan 59. Hükümete, TBMM komisyon üyelerine ve komisyon tartışmalarında destek veren akademisyenlere, TBMM'de Tasarıyı destekleyen Ana Muhalefet Partisi ve diğer muhalefet partilerine ve bu sürecin gerçekleştirilmesinde büyük paya sahip olan Çevre ve Orman Bakanı Sayın Osman PEPE'ye ve Çevre ve Orman Bakanlığı'nın değerli mensuplarına en içten duygularla teşekkür eder saygılar sunarız.13.07.2006

Prof. Dr. Tahsin AKALP
İ. Ü. Orman Fakültesi Dekanı

Prof. Dr. Z. Cemal ÖZKAN
K.T.Ü. Orman Fakültesi Dekanı

Prof. Dr. Hüdaverdi EROĞLU
Z.K.Ü. Bartın Orman Fakültesi Dekanı

Prof. Dr. M. Nafiz DURU
A.İ.B.Ü. Düzce Orman Fakültesi Dekanı

Prof. Dr. Koray SÖNMEZ
S.D.Ü. Isparta Orman Fakültesi Dekanı

Prof. Dr. Orhan ERDAŞ
K.S.Ü. Orman Fakültesi Dekanı

Prof. Dr. İlhami KÖKSAL
A.Ü.Çankırı Orman Fakültesi Dekanı

Prof. Dr. Cantürk GÜMÜŞ
K.Ü. Artvin Orman Fakültesi Dekanı

Prof. Dr. Hasan VURDU
G.Ü. Kastamonu Orman Fakültesi Dekanı